

ЧАҲОНРО БА ДОНИШ ТАВОН ЁФТАН!

№ 07-08 (182)
31 октябри соли 2022

ИҚТИСОД ВА ТИҶОРАТ

Нашрияи Донишкадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

ПАЙВАНДГАРИ АҲДУ ЗАМОН АСТ МУАЛЛИМ

Устоди ҳама аҳли қаҳон аст муаллим,
Пайвандгари аҳду замон аст муаллим.
Пинҳон набувад баҳри ваӣ асрори дили кас,
Ифшогари сад рози ниҳон аст муаллим.
Меҳр асту муҳаббату вафо дар дили покаш,
Чун нури худо дар тану чон аст муаллим.
Бо ҳарфу қалам чашми дили тифл кушояд,
Дар пайкари мо хуни равон аст муаллим.
Як умр ба кӯдак бидиҳад панди замона,
З-ин рӯ ҳамаи умр ҷавон аст муаллим.
Бо илму адаб хонаи фардо кунад обод,
Масъули чунин бори гарон аст муаллим.
Ҳар рӯз ба табрики як инсонии табаррук,
Гӯем сухан, лоиқи шон аст муаллим.
Устоди ҳама аҳли башар, аҳли ҳунар ўст,
Огози ҳама кашфи замон аст муаллим.

Аҳмадҷони РАҲМАТЗОД

ТУҲҒАЕ АЗ ЛУТФИ ЯЗДОҶАМ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ

Мағзи ҷонам, нури имонам, забони тоҷикӣ,
Ифтихору шуҳрату шонам, забони тоҷикӣ.
Меҳр дорад, сеҳр дорад, шакару шириниҳо,
Ҳадяе аз Оли Сомонам, забони тоҷикӣ,
Ҳифз карда хештанро аз ҳазору сад бало,
Ҳастиям, инсофу ирфонам, забони тоҷикӣ.
Шодию дарду гамамро мекунам тақсим агар
Сахт ҳамчун аҳду паймонам, забони тоҷикӣ.
Ҳофизи Шероз бо Саъдӣ ҳамовозӣ кунанд,
«Бӯстонам», ҳам «Гулистонам» забони тоҷикӣ.
Аз Маҳастии сухан, Зебуннисову Робия
Монда мерос аз ниёгонам забони тоҷикӣ.
Шукри Истиқлоли миллат мекунад, Норинисо,
Туҳфае аз лутфи Яздонам забони тоҷикӣ.

НОРИНИСО

МУАЛЛИМ - РАВШАНГАРИ ДИЛҶО ВА ЧАРОҒИ МАЪРИФАТ

Дар Донишкадаи иқтисод ва савдои
ДДТТ бахшида ба бузургдошти Рӯзи омӯз-
горон, ки ҳамасола дар ҳафтаи аввали
моҳи октябр таҷлил карда мешавад, чора-
бинии адабӣ-фарҳангӣ баргузор гардид.

Дар чорабинӣ меҳмонон аз кумичроияҳои
ҲХДТ дар вилояти Суғду шаҳри Хучанд ва Ма-
қомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти
Суғд иштирок ва суҳанронӣ намуданд.

Чорабиниро директори донишкада ном-
зади илмҳои иқтисод, дотсент Ҳошимзода Ҳ.Ҳ.
ифтитоҳ намуда, оид ба мақому манзалати
омӯзгор дар ҷомеа, нақши созгори мураббӣ
дар таълиму тарбияи башарият, раҳнамому
раҳнушоии зиндагонӣ ва танзимгару тармим-
гари рӯзгорон будани ӯ андешаҳои ҷолиб
иброз намуд.

Мутахассиси шуъбаи таҳлил ва робита бо
ҷомеаи МИХД вилояти Суғд Мирзоғуфрон Ға-
фуров суҳанронӣ карда, табрикоти Раиси ви-
лояти Суғд Раҷаббой Аҳмадзода ба кулли
омӯзгорони донишкада қироат намуд.

Ҳамчунин, намоянда аз кумитаи иҷроияи
ҲХДТ дар вилояти Суғд Абдусабурӣ Абдуваҳ-

ҳоб баромад карда, табрикоти раиси кумич-
роияи ҲХДТ дар вилояти Суғдро ба самъи ҳо-
зирин расонид. Раиси кумичроияи ҲХДТ дар
шаҳри Хучанд Бахтиёр Исмаилов суҳан

карда, устодони муассисаро бо Рӯзи бузург-
дошти омӯзгорон самимона табрику муборак-
бод гуфт.

Дар чорабинӣ як зумра устодони дониш-
када бо мукофотҳои соҳавӣ, илмӣ ва нишони
Аълочии маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷики-
стон қадриносии гардиданд.

Дар фарҷоми чорабинӣ аз ҷониби омӯзго-
рони муассиса ба устодон-собиқ кормандону
раҳнамоёни ҳамина даргоҳи муътабар, ки аз
онҳо сабақ гирифтаву ба роҳи илму маърифат
ҳамвора равонанд, табрикоти самимӣ изҳор ва
гулдастаҳои тару тоза супорида шуд.

Аз ҷониби донишҷӯёни факултети молия
ва баҳисобгирии бухгалтерӣ, хусусан кафед-
раи назарияи иқтисодӣ, барои болида наму-
дани табъи ҳозирин суруду шеърҳои
дилнишин ва саҳнаҷаҳои ҷолиб намоиш дода
шуд. Ҳамина тариқ, чорабинӣ дар фазои идона,
хусни тафохум ва нишоту сурур баргузор гар-
дид, бо як қаҳон хотироти неку рангин ба
анҷом расид.

Нӯғмон РАҶАБЗОДА,
Каёнӯш КАЛОНЗОДА

ЗАБОНИ МО ҲАСТӢ ВА ИФТИХОРИ МОСТ!

Бахшида ба бузургдошти Рӯзи забони
давлатӣ дар Донишкадаи иқтисод ва сав-
дои ДДТТ чорабинии илмӣ-адабӣ баргузор
гардид.

Дар чорабинии мазкур мудирӣ кафедраи
забони тоҷикии ДДХ ба номи академик Б.Ғафу-
ров номзади илмҳои филологӣ, дотсент Муъта-
бар Шарифова иштирок ва маъруза намуд.
Мавсуф оид ба мақому манзалати ва вижагиҳои
хоси забони тоҷикӣ андешаронӣ карда, вобаста

ба мақоми давлатӣ ва аҳамияти байналмила-
лии забони тоҷикӣ маълумоти мухтасари илмӣ
ироа дошт. Қайд карда шуд, ки забони тоҷикӣ
аз зумраи бузургтарин забонҳои Ҳиндуаврупоӣ
маҳсуб гардида, дар арсаи байналмилалӣ ма-
қоми арзандаро соҳиб аст. Он забони давлатии
Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳсуб гардида, дар қа-
ламрави Осиеи Марказиву Чанубӣ, Ҳиндустон,
Қошғари Чин, Эрону Шарқи Миёна доман гу-
турдааст. Тоҷикон аслан соҳибтамаддуну мил-

лати бофарҳанг ба шумор рафта, бо забони то-
ҷикӣ садҳо асарӣ пурқиммати илмӣ соҳавӣ,
адабию сиёсӣ ва назму насри беназир ба ёдгор
мондааст, ки аз фасоҳату балоғати ин забон
шаҳодат медиҳад.

Дар замони Истиқлоли давлатӣ бо ташаб-
буси Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои
миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳ-
тарам Эмомалӣ Раҳмон қойгоҳи забони тоҷикӣ,
чӣ дар хорич ва чӣ дар ҷумҳурӣ ба маротиб

боло рафта, вобаста ба қадрӯ гирифтани
забон тадбирҳои бузург андешаида шудааст.

Ҳамчунин, дар чорабинӣ аз ҷониби дониш-
ҷӯёни муассиса бахшида ба қадрӯ гирифтани
забони тоҷикӣ шеърӣ сурудҳои
дилнишин қироат ва сароида шуда, ба он
фазои идона зам намуд.

Чорабинӣ дар фазои озод, хусни тафохум
баргузор гардида, бо натиҷабардорӣ аз маъру-
заву суҳбатҳои анҷомдода ба итмом расид.

ВОРУХ – ПОРАИ ТАНИ ҲАР ВАТАНДОРИ АСИЛ!

Бо ташаббуси Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд, хосатан Раиси вилояти Суғд Раҷаббой Аҳмадзода дар деҳаҳои аз низоҳову муноқишаҳои марзӣ осебдидаи ҷамоати Ворухи шаҳри Исфара корҳои ободониву бунёдгарой оғоз бахшида шуд.

Зиёда аз 70 нафар устодон, кормандон ва ҳатто донишҷӯёни Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ иқдом пеша намуда, барои кӯмак ва ҳашари дастаҷамъона ба бунёди манзили хонаҳои истиқоматии сокинони аз муноқишаҳои марзӣ осебдидаи деҳаи Сомониён сафарбар гардиданд.

Онҳо дар корҳои сохтмонӣ, аз ҷумла, деворсозӣ, корҳои бетону сементӣ, андова ва чӯбу шиферзани манзилҳои осебдидаи сокинон фаълонро иштирок намуда, ба зиёда аз 10 манзили осеб-

дида ёри расониданд.

Ба ҳашари дастаҷамъона бевосита Раиси вилояти Суғд Раҷаббой Аҳмадзода ташриф оварда, ба иқдоми ҳашарчиён баҳои мусбат ва ба кори онҳо баҳои арзанда дод.

Ёдовар мешавем, ки иқдоми мазкурро директори донишкада номзади илмҳои иқтисод, дотсент Ҳошимзода Ҳ.Ҳ. низ дастгирӣ намуда, чиҳати сафарбарии устодону кормандон ва донишҷӯён бо таъмини нақлиёт ва созандагӣю ободкорӣ мусоидат намуд.

Дастгирӣ ва кӯмаку ҳамдилӣ бо сокинони аз муноқишаҳои марзӣ осебдидаи ҷамоати Ворухи шаҳри Исфара имрӯз барои ҳар як тоҷику тоҷикистонӣ қарзу фарз буда, моро водор менамояд, ки ба ин иқдомоти неку инсондӯстона ва холисона ҳамраӣвуву пайравӣ намоем. Зеро Ворух – порай тани ҳар як ватандори

асил аст! Санаи 8-уми октябр дуоимин ғуруҳи ҳашарчиён барои кӯмаки сохтмончиёни хонаҳои аз муноқишаҳои марзӣ осебдида сафарбар гардиданд. Устодону кормандон ва донишҷӯёни Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ дар сохтмон ва бунёди манзилҳои истиқоматии аҳолии аз муноқишаҳои марзӣ осебдида кӯмаки беғаразонаи худро расониданд.

Дастгирӣ ва кӯмаку ҳамдилӣ бо сокинони аз муноқишаҳои марзӣ осебдидаи ҷамоати Ворухи шаҳри Исфара имрӯз барои ҳар як тоҷику тоҷикистонӣ қарзу фарз буда, моро водор менамояд, ки ба ин иқдомоти неку инсондӯстона ва холисона ҳамраӣвуву пайравӣ намоем.

Санаи 9-уми октябр дар манотиқи аз муноқишаҳои марзӣ осебдидаи ҷамоати деҳоти Чоркӯҳи шаҳри Исфара корҳои

сохтмонӣ ва кӯмак ба хонаводаҳои аз муноқишаҳои марзӣ осебдида идома ёфт.

Устодону донишҷӯёни муассиса асосан дар корҳои бетону сементӣ, хишткашониву тозанамои валангораҳо ёри расониданд, ба сокинон амалан кӯмак расониданд.

Боиси қайд аст, ки иқдоми мазкурро тайи се рӯз аҳли ҷомеаи меҳнатии донишкада дастгирӣ ва пайравӣ намуда, барои мардуми аз муноқишаҳои осебдида кӯмаки беғаразонаи хешро дарег намердоранд.

Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ дар шаҳри Хучанд минбаъд низ дар самти мазкур тадбирҳои судманд андешида, барои кӯмаку ғамхорӣ ва дастӣ ҳам гирифтани мардуми сарбаланди мо ҳамеша омода хоҳад буд.

Ғайзали ҚУРБОНОВ

ДАР ДИС ДДТТ 30-СОЛАГИИ ИҶЛОСИЯИ XVI ТАҶЛИЛ ГАРДИД

Бахшида ба бузургдошти Иди ниёгон - Меҳргон ва Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ бо иштироки ҳайати васеи меҳмонон, устодон ва донишҷӯёни муассисаи чорабинии сиёсӣю адабӣ ва фарҳангӣ баргузор гардид.

Нахуст, меҳмонони чорабинӣ аз мизҳои орошуда, ки дар онҳо маҳсулоти дастранҷи деҳон ва ҳосили фаровони кишвар, ки ҳамчун рамзи ҷовидонии Меҳргон маҳсуб меёбад, китобҳои Пешвои муаззамии миллат ва аксҳои аз рафти Иҷлосияи XVI ба намоиш гузошта шуда буданд, боздид намуда, андешаи хешро оид ба он лаҳзаҳои барои давлату миллат ҳассосу ҳалқунанда баён карданд.

Дар чорабинӣ меҳмонони гиromoиқадр - Биҳоҷал Раҳимова, ходими ҷамъиятиву сиёсӣ, Шучоат Ҳасанова, ходими намоёни ҷамъиятиву сиёсӣ, Шоира Содиқова, раиси

бонки Арванд ва дигар меҳмонон иззатманд иштирок ва суханронӣ намуда, оид ба аҳамияти Иҷлосияи XVI, нақши тақдирсози он дар давлатдорӣю навини тоҷикон ва мавқею мақоми занон дар таҳкими раванди сулҳу фикру андешаҳои ҷолиб баён намуданд.

Сипас, аз ҷониби донишҷӯёни факултети иқтисодиёт ва технологияҳои инноватсионӣ, ки ташаббускори асосии чорабинии мазкур буд, хусусан ғуруҳи 250103а тахти сарпарастии н.и.ф., дотсент Сиддиқова Г. барномаи фарҳангӣ-адабӣ баргузор гардид. Донишҷӯён дар васфи Ватан, модар, Пешвои миллат, зан ва сулҳу оромӣ шеърҳои қироат намуда, сахнаҳои ҷолиб ва сурудҳои дилнишин сароданд. Бо ҳамин таҷлили сиюмин солгарди Иҷлосияи XVI ва ҷашни аҷдодии Меҳргон дар ДИС ДДТТ бо як ҷаҳон таассуроти неку ба анҷом расид.

Каёнуш КАЛОНЗОДА

ҶАШНИ МЕҲРГОН – РАМЗИ ҲОСИЛИ ФАРОВОН

Бо ташаббуси факултети молия ва баҳисобгирии бухгалтерӣ, хусусан муаллимаи калони кафедраи молия ва қарз Орифҷонова Д. ва муаллимаи кафедраи назарияи иқтисодӣ Фаёзова М., устодону донишҷӯёни факултет дар саҳни бинои таълимии 3 ва толори лексионии 1, Иди анъанавии ниёгон - Меҳргон бо шукуҳу шаҳомати хос таҷлил карда шуд.

Дар чорабинӣ муовини директор оид ба тарбия ва рушди ҷавонон, н.и.ф., дотсент Аҳророва Г., декани факултети молия ва баҳисобгирии бухгалтерӣ н.и.и., дотсент Ҳакимзода М. иштирок ва суҳанронӣ намуданд.

Дар чорабинӣ аз ҷониби гурӯҳҳо намоиши меваю сабзичот, ороиши хӯришҳои гуногун, намоиши маҳсулоти кишоварзӣ ва ҳосилоти фаровон, ки рамзи Меҳргон доништа мешавад, ба маърази тамошо гузошта шуда, намоиш дода шуд.

Ҳамзамон, донишҷӯён барномаи фарҳангӣ омода намудаи худро намоиш доданд, ки аз хондани шеър сурудҳои дилнишин дар васфи ҳосили фаровони меҳан иборат буданд.

Чорабинӣ дар фазои идона ва шодиву сурур баргузор карда шуда, барои дарки анъанавии неки ниёгон, ки рамзи фаровонӣ саодатмандӣ ва дастархони пур аз нозу неъматӣ миллат аст, бо як ҷаҳон таассуроти нек ба анҷом расид.

БАЛАНД БАРДОШТАНИ САТҲИ ДОНИШИ МОЛИЯВИЮ БОНКӢ ТАҚЗОСИ ЗАМОН АСТ

Санаи 26-уми октябр бо ташаббуси факултети иқтисодиёт ва технологияҳои инноватсионӣ, хусусан кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон бо иштироки намоёндагони ТАҚҲ Имон интернейшнал ва донишҷӯён дар ДИС ДДТТ мизи мудаввар баргузор гардид.

Мулоқотро ҷонишини директор оид ба илм ва робитаҳои байналмилалӣ донишкада, н.и.и., дотсент Мирпочоев Д. ифтитоҳ намуда, ҷамагонро бо мавзӯ ва ҳадафи мулоқот шинос намуд. Сипас, Фаррухҷон Масаидов, менеҷери бонкинги электронии ТАҚҲ Имон интернейшнал вобаста ба мавзӯи Бонкинги мобилии нави ташкилот ва имкониятҳои бештари он ҷиҳати назорати самараноки хароҷотҳои мизочон баромади пурмухтаво намуд. Номбурда тариқи рӯнамо (слайд) ба донишҷӯён аз имконият, тарзи истифодабарӣ ва афзалиятҳои бонкинги мобилии ТАҚҲ Имон интернейшнал маълумоти муфассал дода, ба саволҳои саршумори онҳо посухҳои мушаххас дод.

Мадина Ҳасанова, мутахассис оид ба карьераи ТАҚҲ Имон интернейшнал оид ба фаъолияти ташкилот маълумот дод.

Бояд қайд намуд, ки мулоқоти мазкур, пеш аз ҳама, ҷиҳати дарёфти донишҷӯёни бомаҳорат ва бехтарин, ки дар оянда дар соҳаи бонкӣ фаъолият кардан меҳоянд, роҳандозӣ гардида, бо ҳамин мақсад байни донишҷӯён барои дарёфти истъдодҳо ва минбаъд ҳамкорӣ намудан бо онҳо озмун баргузор гардид.

Дар озмун аз ҳар як донишҷӯ-довталаб пурсишнома (анкета) ва саволномаҳо бо қайди ҷавобҳо қабул карда шуда, бо онҳо бевосита саволу ҷавоб гузаронида шуд.

РАВОБИТИ ДИС ДДТТ БО ДОНИШГОҲИ ОЛД ДОМИНИОНИ ИМА

Санаҳои 16-23-юми октябри соли 2022 директори донишкада н.и.и., дотсент Ҳошимзода Ҳ. Ҳ. ва мудири маркази байналмилалӣ ва иртиботи мутақобилаи ҷаҳонӣ Мухторов С.С. бо мақсади омӯзиши фаъолияти Маркази соҳибкорӣ Штром ва таълими фанҳои иқтисодӣ ба Донишгоҳи Олд Доминиони иёлотҳои Вирҷиния ИМА сафар намуда, дар ИМА қарор доштанд.

Санаи 18-уми октябри соли 2022 бо роҳбари муносибати байналмилалӣ Донишгоҳи Олд Доминион муҳтарам Пол Каррент вобаста ба ҳамкориҳои дучониба мулоқот намуданд. Масъалаҳои мубодилаи донишҷӯён ва омӯзгорон, омӯзиши байналмилалӣ муштаракӣ онлайн (COLL), лоиҳа-

ҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва идомаи ҳамкорӣ дар доираи барномаи UniCEN муҳокима карда шуданд. Директори Донишкадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон Ҳошимзода Ҳ. Ҳ. дар бораи фаъолияти донишкада ва самтҳои стратегияи рушди таҳсилоти олии маълумот пешниҳод намуда, омодагии донишкадаро барои ҳамкориҳои мӯфиди дучониба изҳор намуд.

Ба маркази соҳибкорӣ Штромаи донишгоҳ ташриф оварда, бо роҳбари он Шерон Скенел оид ба фаъолияти марказ ва самтҳои асосии он шинос шуданд. Бо ҳисоботи инфиродии донишҷӯёни ин марказ низ шиносӣ пайдо намуданд. Маҳорати соҳибкорӣ, ташкили семинарҳо ва тренинҳо, амалигардонии бизнес-ғояҳо ва ҳавасмандгардонии онҳо тариқи суҳбат бо соҳибкорони муваффақи маҳаллӣ аз фаъолияти асосии он ба шумор меравад.

Санаҳои 19-23-юми октябр бо муовини ректор оид ба илм Джон Нюннери мулоқот анҷом дода, дар рӯнамои (презентатсия) лоиҳаҳои бизнес инкубатори мактаби миёнаи шаҳри Норфолк иштирок намуданд ва дар муарифии ректори наватани Донишгоҳи Олд Доминион иштирок карда, тибқи барномаи фарҳангӣ ба Донишгоҳи Уиллиам ва Меррии шаҳри Уиллиамсбург, ки соли 1693 таъсис ёфтааст, ташриф оварда, бо таърихи таъсис ва фаъолияти имрӯзаи донишгоҳи шиносӣ пайдо намуданд.

Ҳамин тариқ, сафари омӯзиши ҳайати ДИС ДДТТ дар ИМА ба анҷом расид, он дар самти густариши равобит ва байналмилалитардонии раванди таълим дар донишкада мусоидат хоҳад кард.

БАЙНАЛМИЛАЛИГАРДОНИИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИ ТАҚЗОСИ ЗАМОН АСТ!

Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ ҳамқадами замон буда, барои рушди таҳсилоти олии ва ба стандартҳои байналмилалӣ мутобик гардонидани он пайвасти тадбирҳои назаррас меандешад.

Самараи кӯшишу тадбирҳои ҳамешагии ҷомеаи меҳнатии донишкада боис гардид, ки муассиса яқчанд ихтисосҳои худро аз аккредитатсияи байналмилалӣ гузаронида, дар ин раванд ба дастовардҳои назаррас мушарраф гардад. Донишкада бо мақсади баланд бардоштан ва ба стандартҳои байналмилалӣ таҳсилот мутобик гардонидани таълим бо яқчанд лоиҳаҳои байналхалқӣ ҳамкориҳои судмандро роҳандозӣ намудааст.

Аз ҷониби Вазири маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ барои татбиқи бомуваффақияти лоиҳаҳои грантии Барномаи грантҳои озмунӣ дар доираи Лоиҳаи рушди таҳсилоти олии ба дастрасии молиявии Бонки ҷаҳонӣ ҷиҳати беҳтар намудани сифати таҳсилот ва мутобикати он ба талаботи бозори меҳнат ва стандартҳои байналмилалӣ, инчунин дастгирии донишҷӯдӯхтарон Сертификат тақдим карда шуд. Тақ-

дими сертификати мазкур ба донишкада боиси ифтихори ҷомеаи меҳнатии муассиса буда, моро водор менамояд, ки ҷиҳати рушди таҳсилоти олии ва ба

стандартҳои байналмилалӣ таҳсилот мутобик гардонидани сатҳу сифати таълим пайвасти кӯшишу ғайрат намоем.

ҲАМКОРИҲОИ СТРАТЕГӢ БАҲРИ РУШДИ ТАҲСИЛОТИ ОЛИ

Дар доираи лоиҳаи Collaboration for Enhanced Entrepreneurship Support (CEES) - Ҳамкорӣ барои дастгирии соҳибкорӣ, ки тибқи Барномаи UniCEN-и (Барномаи ҳамкорӣ донишгоҳҳои Осиеи Миёна бо ИМА) AMERICAN COUNCILS FOR HIGHER EDUCATION дар Донишкадаи иқтисод ва савдои ДДТТ дар шаҳри Хучанд амал мекунад, намоёндагони лоиҳа ба донишкада ташриф оварданд.

Директори иҷроия оид ба ташаббусҳои инноватсионии Донишгоҳи Олд Доминион Марти Касзубовски ва менеҷери Маркази соҳибкорӣ Стромаи Донишгоҳи Олд Доминион Шерон Скенел ба донишкада ташриф оварда, бо директори ДИС ДДТТ номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Ҳошимзода Ҳомид Ҳасан мулоқот намуданд. Донишгоҳи Олд Доминион шаҳри Норфолк иёлотҳои Вирҷиния ИМА ҳамкори стратегияи ДИС ДДТТ ба ҳисоб рафта, барои омӯзонидани фанҳои муосирӣ соҳибкорӣ ва соҳибкорӣ рақамӣ, тренинҳо ба омӯзгорон, корҳои гуруҳӣ байни донишҷӯёни донишгоҳи Олд Доминион ва ДИС ДДТТ, ҷиҳати омода намудани бизнес-нақша,

инчунин, сафари омӯзиши устодону донишҷӯёни ҳарду муассиса байни ҳам-дигар, мусоидат менамояд.

Мақсади асосии лоиҳа низ ба самтҳои дар боло қайдгардида нигаронида шуда, ҷиҳати амалигардонии стандартҳои байналмилалӣ таълим дар донишкада мусоидат менамояд. Ҳамзамон, меҳмонон ба шӯбаи робитаҳои байналмилалӣ ташриф оварда, бо устодони донишкада мулоқот анҷом дода, оид ба имкониятҳои сайёҳиву иқтисодии Тоҷикистон, ки аз ҷо-

ниби устодони ботаҷрибаи муассиса намоиш дода шуданд, ошно гардиданд. Тибқи қарордоди тарафайн, соли равон табодули устодону донишҷӯёни ДИС ДДТТ ба донишгоҳи Олд Доминион ИМА ба нақша гирифта шудааст, ки ин омил ҷиҳати тақмили таҷриба, дониш, баланд бардоштани сатҳу сифати таълим ва байналмилалитардонии таҳсилоти олии мусоидат хоҳад кард.

Маркази байналмилалӣ ва иртиботи мутақобилаи ҷаҳонӣ

САВИЯИ ДОНИШИ ДОНИШЧҶҲ АЗ ДАРСҶОИ АМАЛӢ БАЛАНД МЕГАРДАД

Санаи 25-уми октябри соли 2022 дар факултети «Иқтисодиёт ва технологияҳои инноватсионӣ» мувофиқи нақшаи баргузори дарсҳои кушод, бо мақсади баланд бардоштани савияи дониши иқтисодии донишҷӯён, бо ташаббуси кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон аз тарафи ассистенти кафедра Шарипова Ш.Ф.

дарси кушод баргузор гардид. Дарс дар синфхонаи № 39, бинои таълимии № 1 бо донишҷӯёни курси 3-юми ихтисоси 25010300 «А» гуруҳи англисӣ, аз фанни маданият ва бизнес, дар мавзӯи «Business negotiation in different countries» (Музокиротии тиҷоратӣ дар кишварҳои гуногун) гузаронида шуд.

Дар дарси кушод мудирӣ шӯбаи мониторинг ва назорати сифати таълим н.и.и., дотсент Исмоилова Д.М., мудирӣ кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон н.и.и., дотсент Муҳитдинова Ш.С., ассистенти кафедра Абдуллоева М.Р. ба ҳайси нозир иштирок доштанд.

Дар рафти дарси амалӣ аз тарафи омӯзгор ва донишҷӯёни гуруҳ руйнамоҳа (презентатсияҳо), бозиҳои интерактивӣ, воситаҳои аъёнӣ ва дигар маводҳои таълимӣ самаранок истифода бурда шуд.

Дарси кушод бо фарогирии усулҳои муносири таълим баргузор гардид, дар ҷараёни дарс донишҷӯёни гуруҳ хеле фаъол буданд ва донишу малакаи худро дар сатҳи баланд нишон дода тавонистанд.

Дар рафти дарси амалӣ аз тарафи омӯзгор ва донишҷӯёни гуруҳ руйнамоҳа (презентатсияҳо), бозиҳои интерактивӣ, воситаҳои аъёнӣ ва дигар маводҳои таълимӣ самаранок истифода бурда шуд.

ИЛМ – ФУРҶҲ МАЪРИФАТ

Санаи 20-уми октябри соли раён, тибқи нақшаи чорабиниҳо оид ба ташкил ва баргузори озмуни ҷумҳуриявӣ «Илм – фуруғи маърифат» ва Олимпиадаи донишқадавӣ бо ташаббуси кафедраи ҷомеашиносӣ аз фанни Биология-Экология баргузор гардид.

Озмун бо иштироки муовини директор оид ба илм ва робитаҳои байналмиллалӣ н.и.и., дотсент Мирпочев Д.А., мудирӣ шӯбаи илм

ва инноватсия н.и.ф., Камолов Ф.А. гузаронида шуд. Ҳамагӣ дар озмун ва олимпиада 33 нафар донишҷӯёни ихтисосҳои гуногуни курсҳои I, II, ва III фаъолон иштирок намуданд.

Озмун ба таври хаттӣ ташкил шуда, дар фазаи озод, шаффоф баргузор карда шуд. Озмунро устодони кафедраи ҷомеашиносӣ, номзади илмҳои биология, дотсент Дониёрова М.М. ва ассистент Комилова Ф.А. гузаронида, натиҷабардорӣ намуданд.

ИШТИРОКИ 50 НАФАР ДОНИШЧҶҲ ДАР ОЛИМПИАДАИ ЗАБОНИ АНГЛИСӢ

Бо ташаббуси кафедраи забонҳои хориҷии ДИС ДДТТ дар синфхонаи №22 бо роҳбарии н.и.п., муаллими калон Насриддинова М.М. ва омӯзгорон: Мақсудова С., Калонова М.Ё., Сидиқова Г. ва Алибоева М. озмун - олимпиада аз фанни забони англисӣ гузаронида шуд. Дар олимпиада беш аз 50 нафар донишҷӯёни Донишқада фаъолон иштирок намуданд.

Дар рафти олимпиада дониши донишҷӯён

аз ҷиҳати грамматика ва лексикаи забони англисӣ мавриди санҷиш қарор дода шуда, кори хаттӣ дар намуди иҷрои тестҳои гуногунсохту гуногумаъно, саволу ҷавоб ва суҳбатҳо бо забони англисӣ иҷро карда шуданд.

Олимпиада дар фазаи озод, шаффоф ва ҳусни тафоҳум баргузор карда шуда, донишҷӯёне, ки ҳолҳои баландро соҳиб мешаванд, ба даври дуюм роҳ хоҳанд ёфт.

Хабарнигори «ИТ»

ОЛИМПИАДА АЗ ФАННИ ГЕОГРАФИЯИ ИҚТИСОДИИ ТОҶИКИСТОН БО АСОСҶОИ ДЕМОГРАФИЯ

Санаи 20-уми октябр бо мақсади ҷалб намудани донишҷӯён ба донишандӯзӣ ва дарёфти донишҷӯёни болаёқат бо ташаббуси кафедраи иқтисодиёти ҷаҳони факултети иқтисодиёт ва технологияҳои инноватсионии Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон даври аввали олимпиада аз фанни географияи иқтисодии Тоҷикистон бо асосҳои демография баргузор гардид. Донишҷӯён бо масъулияти баланд ба олимпиада иштирок намуданд.

Боиси зикр аст, ки олимпиадаро мудирӣ кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон дотсент Муҳитдинова Ш.С. ва муаллимаи калони кафедра Шораҷабова Шаҳноза дар сатҳи баланд ташкил ва баргузор намуда, аз донишҷӯён бо назардошти сатҳи дониши онҳо аз фанни мазкур тестҳо гирифта, саволу ҷавоби шифоҳӣ анҷом доданд.

Олимпиада дар фазаи озод, шаффоф ва ҳусни тафоҳум баргузор карда шуда, голибони даври аввал аз тарафи ҳайъати ҳакамон муайян гардид, барои иштирок ба даври дуюм пешниҳод карда мешаванд.

Расулҷон СОЛИҶОНОВ,
доктори илмҳои фалсафа, профессор

ИҶЛОСИЯИ XVI ШҶРОИ ОЛИИ ҶУМҶУРИИ ТОҶИКИСТОН ВА ТАҶКИМИ ДАВЛАТДОРИИ НАВИНИ ТОҶИКОН

Дар таърихи ҳар як давлату миллат нуқтаҳои гардиши ба назар мерасад, ки он бақои давлатро нигоҳ дошта, самти дурусти инкишофи ҷомеаро муайян менамояд. Дар илми ҷомеашиносӣ ин нуқтаро нуқтаи "бифуркатсионӣ" меноманд. Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамин гуна нуқтаи бифуркатсионӣ дар таърихи навини тоҷикон буд, зеро боз як қадами бидуни ақл ва масъулиятшиносӣ гузошташуда, на фақат самти инкишофи ҷомеаи тоҷикро тағйир мебуд, балки миллатро ба нобудӣ, давлатро ба сӯи парокандагӣ фаноебӣ мебуд.

Бояд зикр намуд, ки дар он давра Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ягона шохаи қонунӣ ва эътирофшудаи ҳокимият маҳсуб меёфт. Аз амали он, аниқтараш аз рафтору кирдор ва муносибати вакилони мардумӣ, тақдир ояндаи миллат ва давлати миллии мо вобаста буд. Аз ин рӯ, қулли мардуми соҳиби тафаккури солим-душда боварӣ доштанд, ки фақат ҳамин мақомот ҷумҳуриро аз бӯҳрони шадиди иҷтимоиву сиёсӣ бароварда метавонанд. Баъд аз гуфтушундҳои дурудароз макони баргузори Иҷлосияи Қасри Арбоби шаҳри Хучанд муайян гашта, рӯзи 16 ноябри соли 1992 Иҷлосияи XVI Шӯрои Оли (даъвати 12) ба кори худ оғоз намуд.

Дар бораи аҳамияти қарорҳои қабулнамудаи он бисёр навишта шудааст. Аҳамияти Иҷлосияи 16-уми Шӯрои Олии ҶТ барои эҳёи миллат ва давлатдорӣ Тоҷикистон беназир аст. Иҷлосия дар шахсияти Эмомалӣ Раҳмон ҳодими давлатиеро ба арсаи сиёсат овард, ки баъд аз ҳазор соли сукути давлати Сомониён давлати тоҷиконро аз фаноебӣ наҷот дода, дар давоми солҳои соҳибистиклолӣ пояҳои сиёсӣ, иқтисодию иҷтимоӣ, фарҳангиву маънавияти онро устувор гардонид ва онро дар арсаи ҷаҳонӣ ҳамчун субъекти мустақили муносибатҳои байналхалқӣ аз минбарҳои баланди созмонҳои ҷаҳонӣ муаррифӣ намуд. Агар ба Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба истифодаи категорияи фалсафӣ баҳо диҳем, пас метавон гуфт, ки ин лаҳзаи ҷаҳиш аз вартаи фаноебӣ ба ҷониби бақо, аз номуайяниҳо ба муайяни, аз рӯҳафтадоғиҳо ба хушбинӣ, аз сӯзандагӣ ба бунёдкорӣ, аз ҷудоандозӣ рӯй овардан ба гоҷаи ваҳдатгарӣ буд. Муҳимтарин нуқта – ин лаҳзаи ба арсаи сиёсат омадани ҳуди Пешвои ояндаи миллати тоҷик муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон буд.

Нахустин бор дар таърихи Тоҷикистон шахсе ба маснади давлат баромад, ки аз миёни мардуми захираҳо ва ҳамдарди миллат буд. Ба бахти мардуми Тоҷикистон сулҳи бебозгашт ба даст оварда шуд, ҷанги бемаънӣ қатъ гардид ва қувваҳои муҳолиф ба ҳам омада, биллохира тарафҳои оғӯши бародарӣ ба рӯи ҳам боз намуданд.

Раиси тозаинтихоби Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар суҳанрониҳои хеш дар Иҷлосия таваччуқи вакилонро ба муаммо тақдирсоз: чӣ тавр пеши роҳи ҷанги шаҳрвандӣ гирифта шуда, давлатро аз фаноебӣ, миллатро аз парокандагӣ эмин дошта, яқпорчагии давлатро таъмин намудан лозим аст, равона карда тавонистанд.

Аҳамияти дигари ба сари қудрат омадани Эмомалӣ Раҳмон дар ин буд, ки он кас аз лаҳзаи аввалини фаъолиятшавон ба ҷаҳонбинӣ ва методологияи деконструктивизм (сохтзудӣ) хотима гузоштанд. Раиси Шӯрои Олии тозаинтихобшуда дар аввалин суҳанрониашон таъкид намуданд, ки сулҳу суботи ҷомеаи мо аз ҳамдигарфаҳмию мо дар ҳамин толор, яъне толори Қасри Арбоб оғоз меёбад. Агар мо, вакилони мардумӣ ҳамдигарфаҳмиро ба даст орем, мо метавонем дар яққоягӣ бақои давлатамонро таъмин намуда, сулҳу ваҳдатро

дар ҷомеа ба даст орем. Моҳиятан чунин арзёбӣ ва вазифагӯзорӣ зуҳури ба охир расидани методологияи деконструктивизм-сохтзудӣ дар ҷомеа буд.

Сарвари сиёсии тозаинтихобнамудаи Иҷлосияи XVI Шӯрои Оли аз рӯзҳои аввали ба сари қудрат омаданишон консепсияи соҳи иҷтимоии давлатро муайян карда, таъкид намуданд, ки "Шахсан ман ҷонибдорӣ бунёди давлати соҳибистиклол, демократӣ, ҳуқуқбунёд ва дунявӣ мебошам." Бояд зикр кард, ки баъдан ин суҳанони Пешвои муаззами миллат дар моддаи якуми Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон сабт гардиданд.

Дар лаҳзаи интихоби муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон – Пешвои муаззами миллати имрӯзаи тоҷикон ба ҳайси Раиси Шӯрои Оли тамоми сохторҳои Ҳукумат воқеан аз фаъолият бозмонда, рисолати худро доир ба таъмини тинҷию оромии шахс ва ҷомеа аз даст дода буданд. Сарвари сиёсии тозаинтихобшуда вазифаи фаъл гардонидани мақомотро ба сифати вазифаи аввалиндараҷа ба миён гузоштанд. Бояд зикр кард, ки ин кори осон набуд, зеро дар пойтахт ҳанӯз ҳам силоҳбадастон боқӣ монда, мардумро зери тарсу ҳарос ва тазъийқ қарор медоданд. Ашхосе, ки ба ин ё он вазифаи пешниҳод мегаштанд, аз тарсу ваҳм ба пойтахт рафтани намехостанд, аз ишғоли вазифа дар сохтори Ҳукумат даст мекашиданд.

Фаъолияти сиёсии Раиси Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳалли масъалаҳои мураккабтарин ва ҳамзамон хеле ҳалталаби ҳаёти ҷомеа равона гардида буд. Бузургтарин ва арзишмандтарин хизмати Сарвари сиёсии мамлакат ин буд, ки тавасути заҳматҳои пайваста, истифодаи моҳиронаи дипломатия ва гуфтушундҳои дар муҳлати кӯтоҳтарин пеши роҳи ҷанги таҳмили бародаркуш гирифта шуд, барои раҳӣ аз бӯҳрони шадиди сиёсӣ, иҷтимоию иқтисодӣ ва фарҳангӣ заминаи зарурӣ гузошта шуд. Созишномаи умумӣ ва ниҳоят муҳим доир ба истиқрори сулҳу ризоияти миллий дар Тоҷикистон ба имзо расид.

Моделҳои тоҷиконаи ҳалли зиддият ва низоъҳои иҷтимоию сиёсӣ, ба даст овардани сулҳу камил ва ваҳдати милли аз бузургтарин дастоварди зеҳнӣ ва дипломатияи беназири Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон маҳсуб меёбад. Дар ин робита, бояд зикр кард, ки таҷрибаи талхи ҷангҳои дохилӣ дар кишварҳои ҷаҳон шаҳодат медиҳад, ки ягон лидер сиёсӣ бо муҳолифи худ, ки дар он сӯи сангар камин гирифтааст ва мехоҳад ҳарифашро ба нестӣ барад, берун оварда, дар сари дастгоҳи давлатию сохторҳои идоракунӣ ва мақомоти низомӣ нашиндааст. Вале бузургӣ, хирадмандӣ, миллатдӯстӣ, меҳанпарастӣ ва майлӯ рағбати зиёди Эмомалӣ Раҳмон оид ба расидан ба истиқрори сулҳу ва ваҳдати милли дар сарзамини Тоҷикистон боиси он гашт, ки дар таърихи ҷангҳои шаҳрвандӣ бори аввал бо рақиби аз сар то по мусаллаҳгаш-

таи худ сари як миз нишаст, ба мафкураи рақибони сиёсӣ гояи хотима бахшиданро ба ҷанги бародаркуш ва хонумонсӯз ҷой карда тавонист. Ҳамин худ аз фарҳанги дурбинона ва волои сиёсатмадорӣ ва таҳаммулпазирии Пешвои муаззами миллат Эмомалӣ Раҳмон дарак медиҳад.

Дар таълимоти пешин, хоса назарияи марксистӣ доир ба давлат ва ҷомеа, халқ ҳамчун офарандаи таърих шинохта шуда, нақши шахс ба андозаи инкор мегашт. Барҳақ, халқ офаранда, омили таърихсоз аст, яъне халқ қувваи бузургӣ иҷтимоии таърихсоз ва бунёдкор аст, аммо таҷрибаи таърихи навини тоҷикон ва баъзе дигар давлатҳои нишон дод, ки нақши шахс низ дар таърих, хусусан дар давраи ивазшавии муносибатҳои иҷтимоиву сиёсӣ дар ҷомеа хеле муассир аст. Мисоли равшани онро мо дар мисоли сарварӣ ва давлатдорӣ Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон дида метавонем. Хислатҳои неки инсонӣ, иродаи қавӣ, донишу таҷриба, сабру тоқат, дурандешӣ ва таҳаммулпазирии Пешвои муаззами миллати тоҷик Эмомалӣ Раҳмон маҷрои таърихи навини Тоҷикистонро дигаргун сохт.

Муҳаққиқон таъкид менамоянд, ки "Шахсиятҳои бузурге, ки таърихи миллати хешро меофаранд ва дар лаҳзаҳои ҳассос самти тараққиёти онро дигаргун месозанд, ҳар вақт арзи вучуд намекунанд. Дар таърихи миллати тоҷик баъд аз ҳазорсолаҳои чунин шахсият ба саҳнаи таърих баромад. Ва мо бояд ин имконияти таърихи дарк намуда, ҳидоятҳои ин шахсиятро баҳри ободони Ватан дар амал татбиқ намоем".

Таҷрибаи минбаъдаи сиёсӣ собит намуд, ки шахсияти Эмомалӣ Раҳмон, ҳамчун сиёсатмадор ва ҳодими давлатӣ, ки нисбат ба дигарҳо дарду доғи мардумро бештар хубтар эҳсос менамуданд, дар барқарор намудани сулҳу субот, давлату давлатдорӣ миллии тоҷикон, таъмини яқпорчагии давлат нақши ҳалкунанда бозид.

Баъзан таъкид менамоянд, ки ҳангоми ба сари қудрат омаданишон Эмомалӣ Раҳмон дар майдони сиёсат одами нав, камтаҷриба буданд. Мо ба ин андеша розӣ шуда наметавонем. Шояд Пешвои миллати имрӯзаи тоҷикон он вақт аз сирру асрори сиёсатбозӣ беҳабар буданд, чунки ҳамон вақт ҳам, ҳозир ҳам ин хислат ба симои он кас бегона буд ва бегона мебошад, аммо набояд фаромӯш кард, ки дар ҳаёти худ Эмомалӣ Раҳмон мактаби бузургӣ ҳизбӣ, коргарӣ, хоҷагидорӣ ва мақомоти идоракунӣ мақомоти маҳаллиро гузашта буданд. Муҳимтарин ин аст, ки он кас фарзанди сарзамини тоҷикон буданду ўро ба ҷону дил дӯст медоштанд. Аз ин лиҳоз, бе ягон муболиға метавон зикр кард, ки Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешвоеро ба сари қудрат овард, ки ў ҷомеаи моро аз вартаи фаноебӣ халос кард.

Истиқлолияти сиёсӣ дар таърихи давлатдорӣ ва сарнавишти миллати тоҷик гардиши кулӣ ва оғози марҳалаи сифатан

нави рушд гардид, аммо бо назардошти вазъияти бисёр пурихтилоф ва ҳассоси ҷаҳони муосир мо бояд пурмасъулият бошем, давлати мутамаддине бунёд намоем, ки он манфиатҳои милли ва геосиёсии моро дар арсаи ҷаҳон муаррифӣ ва ҳифз карда тавонад. Дар ин робита хизмати бузурги Пешвои миллати тоҷикон дар он аст, ки маҳз истодагарии матонат меҳру муҳаббати бепоёни Эмомалӣ Раҳмон ба давлату миллаташон буд, ки Тоҷикистон ҳамчун субъекти мустақил ва комилҳуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ ҷойгоҳи худро дар низоми давлатдорӣ ҷаҳонӣ пайдо намуд. Ҳанӯз дар маърузаи аввалинашон Пешвои миллат аз минбари баланди СММ иброз намуда буданд, ки Тоҷикистон дар муносибатҳои байналхалқӣ сиёсати "Дарҳои кушод"-ро пеша менамояд, ки он аз тарафи ҷомеаи ҷаҳонӣ хуб пазируфта шуд.

Раванди ҳодисаҳои иҷтимоию сиёсии мамлакат баъд аз Иҷлосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон зарурияти ислоҳоти конституционӣ ва муайян намудани шакли идоракунӣ мамлакатро тақозо намуд. Моҳи июли соли 1994 Раиси Шӯрои Оли муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, дар яке аз иҷлосияҳои дар бораи ислоҳоти конституционӣ баромад намуда, таъкид намуданд, ки дар шароити пасонизоии ҷомеаи Тоҷикистон, бо мақсади ба даст овардани сулҳу озоиш ва ваҳдати миллии мо ниёз ба идоракунӣ президентӣ дорем, чунки дар шароити, ки ҷомеаи мо қарор дорад, ин шакли идоракунӣ имконият медиҳад, ки манфиатҳои гурӯҳҳои алоҳидаи ҷомеа ба инобат гирифта шаванд ва ҳамчунин мувозинату баробарии мақомоти олии давлатӣ таъмин гардад.

Имрӯз бо гузашти вақт маълум гашт, ки дар ин муҳокимарониҳои хеш Пешвои миллат ҳақ буданд. Зарфияти равандҳои минбаъда, эҳё намудани шохаҳои ҳокимияти давлатӣ, ташкили гуфтушунд бо муҳолифин, ба имзо расидани Созишномаи умумии истиқрори сулҳу ва ризоияти милли, ташкили Комиссияи ошти милли ва дигар падидаҳои иҷтимоию сиёсии ҳаёти ҷамъиятӣ амалан исбот намуд, ки ҷомеаи Тоҷикистон дар ҳақиқат эҳтиёҷи қавӣ оид ба идоракунӣ президентӣ доштааст. Маҳз ҳамин шакли идоракунӣ давлат имконият фароҳам овард, ки дар муҳлатҳои кӯтоҳтарин дар ҷомеа ислоҳотҳои куллии сиёсӣ, иқтисодӣ ва ҳаёти маънавий гузаронида шуд.

Бешубҳа, барои давлатдорӣ тоҷикон ниҳоди Пешвои миллат падидаи нав аст. Аммо бояд дар назар дошт, ки аз қадим то имрӯз мо тоҷикон ниёз ба идораи қудратӣ дорем, ки ба хувияти миллиамон, эътиқодамон ва тарзи зистамон вобастагӣ дорад. Чунин ба назар мерасад, ки гӯё қудратталабӣ дар коди генетикии миллати мо сабт шуда бошад. Бубинед, давлатҳои бузургу оламгири фарҳангиву ахлоқӣ ва сиёсӣ ҳуқуқи гузашта ба мисли Пешдодиёну Каёниён, Ҳахоманишинҳо Сосониён, Сомониён Ғуриён ҳама дар партави низомии идораи қавӣ ҳокимият ташаққул ёфтаанд.

Бо назардошти ин далели таърихӣ дар шароити ҷаҳони муосирӣ пуртаҳлука ба хоштири ҳифзи истиқлоли давлатӣ, ваҳдат ва сулҳу ризоияти милли ҳамчун маҳаки асосии гоҷаи миллии тоҷикон мустақкам карда шаванд. Дар ин робита, яке аз саҳми бузургу мондагори Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон барои Ҷумҳурии Тоҷикистон аз он иборат аст, ки дар давоми 30 соли Истиқлоли давлатӣ эшон тавонистанд як мактаби нави давлатдорӣ муосир, таҳаммулпазир ва сулҳофаринро бунёд намоянд.

Маҳз ҳамин қолаби нави давлатдорӣ буд, ки Тоҷикистон аз нобудӣ наҷот ёфт, тоҷикон хатари нобудиро паси сар гузошта, амнияти хешро дар ҷомеаи пуртаҳлукаи имрӯзаи ҷаҳон ҳифз карда, сарзамини маҳбубро сол аз сол ободу зебо менамоянд.

Тоҳир САЛИМОВ

КИТОБИ ЧОМЕЪ ДАР ЗАБОНШИНОСИИ ТОҶИКИ АСРИ ХХІ

(Андешаҳо перомуни китоби “Забони миллат – ҳастии миллат”. – Душанбе: Эр-граф, 2016. – 516 саҳ.)

Асари Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бо номи “Забони миллат – ҳастии миллат”, ки ба чашми 25-умин солгарди Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯи кор омад, “бо сабки илмию оммавии қобили фаҳми табақоти мухталифи чомае” иншо шудааст ва муаллиф дар он ташаккули инкишофи забони адабии тоҷикиро аз давраҳои қадим то аҳди Хоразмшоҳиён (а. XIII) ба таъри васеъ мавриди баррасӣ қарор додааст. Ҳангоми таълифи китоб, муаллиф аз сарчашмаҳои маъмулу дастрас, 407 манобеи илмӣ, аз ҷумла 114 асар бо забони тоҷикӣ, 194 асар бо забони русӣ, 99 асар бо забонҳои арабӣ, форсӣ, дарӣ истифода намуда, ки ин сарчашмаҳо як андоза дастовардҳои охири забоншиносии ватаниву хоричиро ҷамъбаст намуда, беҳтарин ва заруртарин манбаъ ва маъхаз маҳсуб меёбанд.

Китоби “Забони миллат – ҳастии миллат” “бо мақсади огоҳии бештари ҷамъатонони азизи мо аз таърихи забони модарии хеш”, навишта шуда, аз пешгуфтор, 6 боб, 26 фасл, хулоса ва китобнома таркиб ёфтааст. Дар пешгуфтори китоб, ки забон “дар маҷмӯъ як қисмати муҳим” ва “як бахши нигорандаи таърихи халқи мо” ба роҳи дуру дароз ва пуршебу фарози тайкардаи халқи тоҷик (Э.Раҳмон, 2016, 5-24) ба таври мухтасар ишора мешавад.

Бо мушарраф шудан ба Истиқлоли миллӣ ва сулҳу субот дар Тоҷикистон, забони тоҷикӣ ҳамчун забони мустақил ва таърихи куҳан дошта, ба феҳрасти забони давлатҳои мустақили ҷаҳон дохил шуд, ки “барои шинохти миллати тоҷик ба сифати як халқи дорои ҳамаи аломату нишонаҳои миллати таърихи заминаҳои сиёсӣ фароҳам омад ва дар ориёиносии ва ё эроншиносии муосир шоҳаи сифатан нави тоҷикиносии ҷойи расмӣ ва мустақиле барои худ пайдо намуд” (Э.Раҳмон, 2016, 5). Муаллиф доир ба масъалаҳои пайдоиши забони модарии мо, ки имрӯз дар миёнаи забоншиносон роҷеъ ба ин нукта, ақидаҳо мухталифанд, мушоҳидаҳои худро чунин ба қалам овардааст: “...доншимандон бо иттифоқи назар хостгоҳи ин забонро Хуросону Мовароуннаҳр” (Э.Раҳмон, 2016, 18) пиндоштаанд ва макони нашъунамои онро “қаронаҳои Чайхун Сайхун” шуморидаанд. Яке аз хусусиятҳои хеле барҷастаи забони тоҷикӣ (форсӣ, дарӣ) “ҳосияти баҳамоварӣ ва ё ваҳдатоварии он аст. Ин хусусият, сипас дар ташаккули он ба унвони як забони умумӣ барои мардуми эронитабор нақши муассир бозид” (Э.Раҳмон, 2016, 15).

Боби аввали китоб “Даврабандии таърихи забони тоҷикӣ” (Э.Раҳмон, 2016, 25-79) унвон дошта, се фаслро дар бар мегирад: “Мардуми ориёӣ ва забони онҳо” (Э.Раҳмон, 2016, 25-41), “Давраҳои таърихи ва даврабандии таърихи забони тоҷикӣ” (Э.Раҳмон, 2016, 41-54) ва “Ҷойгоҳи забони тоҷикӣ дар гурӯҳбандии забонҳои эронӣ” (Э.Раҳмон, 2016, 54-79). Дар ин боб ба таври мухтасар фикру ақидаҳои муаллиф дар бораи истилоҳи “ориёӣ” ҳамчун номи этникӣ, ташаккули забонҳои мардумони ориёӣ, шаклгирии он ба ҳайси мақоми забони мустақил, даврабандии таърихи инкишофи забонҳои эронӣ ва ғайра ҷамъбаст шудааст.

Сарчашмаҳои боқимондаи арзишманд, мисли “Авесто”, “Веда”, катибаҳои ҳахоманишии ва осори таърихнигорони юнонӣ дар шаҳри истилоҳи этникӣ ва номҳои наҷоди ориёӣ: “аирӣа”, “арӣа”, “арӣа”, “ариаспа”, “арӣана”, “арӣа”, “арӣи”, “эр” ё “ир”, “ари” қолиб таваҷҷуҳанд.

Дар ин миён муаллиф ҳосили сухани худро чунин баён дошта, ки “...номи арӣа, арӣана ҳамчун истилоҳи этникӣ дар таркиби номҳои ашхос ва номҳои ҷуғрофии сарзаминҳои таърихи ва ё ватани мардумони ориёӣ, ҳам дар “Авесто”, ҳам дар осори Ҳахоманишиниён, ҳам дар манобеи юнонӣ ва эламуви аккадӣ корбурди фаровон дорад, ки ин ҳама далели мансубияти ин ашхос ва ҷойҳо ба наҷоди ориёист” (Э.Раҳмон, 2016, 35).

Муаллиф оид ба масъалаи даврабандии таърихи забонҳои эронӣ, ки ба даврабандии таърихи забони тоҷикӣ (форсӣ, дарӣ) ва мероси боқимондаи он иртибот дорад, ягона забонест, ки метавон таърихи ташаккули онро ба се марҳила тақсим кард:

- форсии бостон давраи ҳукмронии сулолаҳои Ҳахоманишиниён бо осори санғнавиштҳои хати мехӣ (асрҳои VI-IV то милод);
- форсии миёна осори паҳлавӣ ва монавии давраи Сониён ба забони паҳлавӣ (III-IX-X);
- форсии нав забони тоҷикӣ (форсӣ, дарӣ) бо осори алифбои арабиасос (асрҳои IX-X то ба ҳол) (Э.Раҳмон, 2016, 49-50).

Яке аз хусусияти муҳими ин боб он аст, ки муаллиф новобаста аз вазъи сиёсӣ, савтиёт, хату алифбо ва тағйироти сохтор бунёди форсӣ, дарӣ ва тоҷикиро як мешуморад.

Дар ин замина баррасии осори таърихи ва пайванди он дар таърихи забон қолиб ва бебаҳост. Дар пайванди ин, шинохтани забонҳои авестой, модӣ, портӣ, бохтарӣ, суғдӣ, ки аз ҷониби олимони барҷаста пазируфта шудаанд, дар китоб натиҷагирӣ мешавад.

Муаллиф забонҳои эрониро бар асоси бархе аз вижаҳои таърихи овой ба ду шоҳаи бузург: ғарбӣ ва шарқӣ тақсим мекунад (Э.Раҳмон, 2016, 54-55) ва оид ба ин боб дар бораи мақом ва ҷойгоҳи забони тоҷикӣ дар гурӯҳбандии забонҳои эронӣ: авестой, модӣ, форсии бостон, форсии миёна, портӣ, бохтарӣ ва суғдиро муқаррар намуда, дар ин бора чунин ибрози ақида мекунад: “Забони тоҷикии мо, ки ба ивази забонҳои форсии миёна, портӣ, бохтарӣ ва суғдӣ дар қаламрави густариши ин забонҳо ҷойгузини онҳо гардида”-аст, воқеан меросбари ин забонҳо мебошад.

Боби “Саргузашти таърихи вожаи “тоҷик” ва забони тоҷикӣ” (Э.Раҳмон, 2016, 80-154) дорои панҷ фасл “Истиқлол ва масъалаҳои тоҷикиносии” (Э.Раҳмон, 2016, 80-105), “Муродифҳои вожаи “тоҷик” (Э.Раҳмон, 2016, 105-113), “Хостгоҳ ва меҳани забони тоҷикӣ” (Э.Раҳмон, 2016, 113-131), “Замони пайдоиши забони тоҷикӣ” (Э.Раҳмон, 2016, 131-138) ва “Номи забони мо” (Э.Раҳмон, 2016, 138-154) аст. Саҳифаҳои аввалини ин боб ба саргузашти вожаи “тоҷик” бахшида шудаанд. Муаллиф дар ин масъала менависад, ки “Дар бораи вожаи “тоҷик” ба маънои қавм, миллат ва ба мафҳуми истилоҳи забоншиносӣ, яъне номи забон маводи фаровон ҷамъ омада, назарияву андешаҳои гуногун то имрӯз иброн гардидааст” (Э.Раҳмон, 2016, 81). Аммо бо вуҷуди ҳамаи ин “...то ҳол хулосаҳои ниҳони илмӣ бароварда нашудааст”.

Дар ибтидои фасли “Истиқлол ва масъалаҳои тоҷикиносии”, муаллиф ба истилоҳи “тоҷик” ба маънои “номи халқ” муроҷиат намуда, ба асару рисолаҳои шоёни олимони Ғарб: “Таърихҳои шарқӣ”, “Дар бораи халқҳои сокини Персия”, М.Клапрот – “Дар бораи бухороиён”, А.Л.Хромов – “К истории интерпретации этнонима “таджик”, Е.К.Мейендорф – “Путишествие из Оренбурга в Бухару”, Ф.Д.Люшкевич – “К исторической семантике термина “таджик” таъри мекунад. Олими рус Л. Будагов вожаи “тоҷик”-ро бо гунаҳои “таҷик” ва “тазик”, баргирфта аз решаи “тоҷ” медонад. Донишманди олимони Де Лагард низ истилоҳи “тоҷик” ва “тозӣ”-ро ба калимаи “тоҷ” нисбат додааст (Э.Раҳмон, 2016, 84).

Хаников Н.В. “вожаи “тоҷик”-ро бо калимаи юнонии “тагос” ба маънои пешво, ҳукмрон наздик (Э.Раҳмон, 2016, 84) донистааст, лекин ин ақидаи олим аз тарафи бархе донишмандон мақбул нагашта, баъдан дар асари чомаеи забоншиносӣ бо номи “Грундрис” дастгирӣ ёфта, ки ӯ дар он истилоҳи “тоҷик”-ро ҳамчун истилоҳи нав, ки аз номи “кулох” сохта шудааст, пазируфтаанд.

Тибқи таҳқиқоти як қатор олимони шарқу ғарб вожаи “тоҷик” ба шаклҳои гуногун аз даврони бостон дар робита бо номи “халқ” арзёбӣ гардидааст. Ақидаи устод Садриддин Айни, ки вожаи “тоҷик”-ро аз ҷиҳати забонӣ тафсир мекунад, чунин аст, ки вожаи “тоҷик” аз се ҷузъи мураккаб иборат аст, яъне “тоҷ-й-к”. Ҷузъи якум “тоҷ” аст, ки зинати сари подшоҳон ва нишонани подшоҳии онон буда, номи дигари вай дар форсӣ “афсар” ва дар арабӣ “иклил” аст (Э.Раҳмон, 2016, 86). Мавзуи ин баҳс доманатор буда, ақидаи олимони – М.Клапрот, Ҷ.Сан-Мартен, А.Л.Хромов, Е.К.Мейендорф, Н.В.Хаников, С.Айни, Де Лагард, М.А.Терентев, Ҷ.Сиддиқӣ, А.Вамбери, Т.Нелдеке, Г.Ҷюбшман, А.Семёнов, М.С.Андреев, А.Кримский, В.В.Бартолд, М.С.Бобринский, В.Миллер, А.К.Баровков, А.Н.Бернштам, И.И.Умняков ва дигарон дар ин бора гуногунанд. Аз муталиаи баррасии маводу сарчашмаҳои муҳаққиқону пажуҳандагон дар бораи вожаи “тоҷик” ба таъри расида, муаллиф чунин хулоса мекунад: “Аз ин вожаҳо (яъне, тачик, тозӣ, тозик, тоҷик, таҷик, тазӣ, тазик ва ғ. – Т.С.) қадимтарин ва асилтарин воҷа “тоҷ”-и эронист, ки заминаи мушаххаси эронӣ дорад ва дар қатори ин калимаҳо сарсилсила” буда, “вожашиносии дурусти эҳтимолии вожаи “тоҷик” – ҳамоно решаиносии мардуми “тоҷдор” аз рӯи доштани қулоҳи монанди “тоҷ ё шона” (Э.Раҳмон, 2016, 112) аст ва “дар шароити имрӯз масъалаҳои таҳқиқи таърихи забони мо ва пайдо шудани шоҳаи нави илмии таҳқиқи ин масъала, яъне тоҷикиносии пажуҳиши вожаи “тоҷик” ва забони тоҷикӣ” аз нигоҳи таърихи ва забоншиносӣ аҳамияти сиёсӣ ва давлатӣ пайдо кардааст” (Э.Раҳмон, 2016, 80).

Муаллиф дар фасли “Муродифҳои вожаи “тоҷик”, ки аз қисматҳои зерин гурӯҳбандӣ шудааст:

- а) Муносибати мутақобилаи вожаҳои “тоҷик” ва “турк”;
- б) Деҳқон, деҳқон ва вожаи “тоҷик”;
- в) Озодагон ва вожаи “тоҷик”;

г) Ашрофу аъроб ва тоҷику тозӣ;

ғ) Тоту сарт ва вожаи “тоҷик”

– ба ашъори шоирон – устод Рӯдакӣ, Дақиқӣ, Фирдавсий, Фаррухӣ, Носири Хусрав, Унсурӣ Балхӣ, Аттори Нишопурӣ, Амир Хусрав, Саъдӣ, Мавлавӣ, Буханифаи Исҳоқӣ, Ҷомӣ таъри мекунад. Дар фасли “Хостгоҳ ва меҳани забони тоҷикӣ” муаллиф менависад, ки “...Забони модарии мо имрӯз дар се кишвари ҳамфарҳанги Тоҷикистону Эрону Афғонистон ба сифати забони расмӣ бо номҳои тоҷикӣ, форсӣ ва дарӣ амал мекунад” (Э.Раҳмон, 2016, 113). Ва ин забонҳо аз даврони куҳан дар се ҳавзаи бузурги фарҳангӣ ташаккул ёфта, рушд кардаанд. Ин андешаҳо дар заминаи адабиёти хаттӣ, фарҳангномаҳо ва пажуҳиши олимони шакл гирифтаанд, ки дар китоб фаровонанд. Метавон ҷумлаи андешаҳои олимони бо як навиштаи Е.Э.Бертелс ҷамъбаст кард: “Ҳамон забони адабие, ки баъдан дар қаламрави Эрони имрӯза аз он истифода мекарданд, дар ибтидо маҳз дар Осиёи Миёна, он ҷое, ки ҳоло тоҷикон зиндагӣ мекунанд, гул карда, шукуфо шуда буд” (Э.Раҳмон, 2016, 121). Боби сеюм бо номи “Забони мо дар давраи истилои араб ва нахустин сулолаҳои эронитабор” оғоз гардида, аз чор фасл иборат аст. Дар ин боб ҳуҷуми арабҳо ва таъсири он ба забон, наҳзати тоҷикӣ дар Хуросону Мовароуннаҳр, забони тоҷикӣ дар давраи салтанати хонадони Тоҳириёну Сафориён мавриди баррасӣ қарор мегирад. Боби чоруми китоб “Забони навиштори тоҷикӣ: давраи оғозин” унвон дошта, дар он куҳантарин намунаҳои хаттии забони тоҷикӣ, нахустин осори хатии назму насри тоҷикӣ, замина ва омилҳои ташаккули забони адабӣ, забони илм ва ташаккули истилоҳот таҳлили баррасӣ шудаанд. Боби панҷум “Давраи боландагӣ ва шукуфоии забони тоҷикӣ” буда, фаслҳои он ба густириш ва тақомули рушди забон дар давраҳои салтанати хонадонҳои Сомониёну Ғазнавиён, Зиёриён ё Повандиён ва Оли Бӯя иртибот дорад. Муаллиф дар хулосаи ин боб зикр менамояд, ки дар аҳди Сафориёну Тоҳириён забон ба ҳайси забони расмӣ хидмат намуда, рушду нумӯш ва ривочу раванқи он дар замони Сомониён ба авҷи аъло расидааст, зеро “Аҳди Сомонӣ, бешубҳа, дурахшонтарин саҳифаи таърихи давлатдорӣ тоҷикон ва пурбортарин давраи наҳзату шукуфоии забони тоҷикӣ (форсии дарӣ)” (Э.Раҳмон, 2016, 261) аст.

Маҳз ҳамин раванд ба давраи Ғазнавиён таъсир расонида, дар ин аҳд забони тоҷикӣ ба марҳилаи нави ташаккули худ расид. “Густариши забони тоҷикӣ ба сифати забони байналмилалӣ” охири боби китоб буда, аз панҷ фасл: “Густариши забони мо ба минтақаҳои дигари ҷаҳон”, “Забони тоҷикӣ дар аҳди Салҷуқиён”, “Забони модарии мо дар аҳди Ғуриён”, “Забони тоҷикӣ дар аҳди Хоразмшоҳиён” ва “Нуфузи забонҳои бегона ба забони мо” иборат аст. Паҳноӣ ва корбурди забони мо дар манотиқи олам, бахусус дар шарқу ҷануб то Ҳинду Синд ва дар ғарб то Осиёи Сағиру Сурия маҳз Ғазнавиёну Ғуриён ва Салҷуқиён сиёсати забонгустариши Сомониёнро идома бахшида, онро густириш додаанд. Чунон ки “инсон бо хешу пайвандони худ шабоҳатҳои зотии зиёде ва рафту омади самимитар дошта ва бо дӯстону наздикон нисбат ба душманон муомила ва доду гирифтӣ бештар” дорад, “забон ҳам аз фарҳангҳои бисёртар лугат ва истилоҳот қарз мегирад, ки бо онҳо қаробату наздикии бештар дорад” (Э.Раҳмон, 2016, 427) ва забони тоҷикӣ низ имконияти зиёде ҳамгиро шудан бо забонҳои ҷаҳонро дорад.

Таъсири дигари забонҳоро ба забони мо муаллиф ба сабабҳои иқтисодӣ, низомӣ, сиёсӣ, илмиву адабӣ ва фарҳангиву иҷтимоӣ медонад. Хулоса, китоби Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон “Забони миллат – ҳастии миллат” сарчашмаи муҳими забоншиносӣ аз таърихи рушду тақомули забони миллатамон буда, дар шиносоии таърихи забони тоҷикӣ аҳамияти хеле бузург дорад. Муаллиф дар он таърих ва таҳаввули забони тоҷикиро зимни таҳлили таҳқиқ аз сарчашмаҳои бозёфтҳои олимони дохилӣ ва берунӣ истифода бурда, масъалаи даврабандӣ ва хостгоҳи ҷойгоҳи забон инчунин, саргузашту сарнавишти вожаи “тоҷик”-ро, ки мусташироқону муҳаққиқони зиёди ватаниву хоричӣ, аз ҷумла устодон Садриддин Айниву Бобоҷон Ғафуров изҳори назар кардаанд, аввалин маротиба дар асоси сарчашмаҳои бостоншиносӣ пайдоиши ин вожаҳо шарҳу тавзеҳ дода, маънии вожаи “тоҷик”-ро бо далоили муътамад асоснок карда, пайдоиш ва ҷойгоҳи хоси онро муайян намудааст. Дар маҷмӯъ, китоб роҷеъ ба пайдоиш ва ташаккули забони тоҷикӣ аз давраи қадим то асри XIII буда, муаллиф ба таври амиқу дақиқ ва мӯшикофона фикру андешаҳои худро баён доштааст.

“Забони миллат – ҳастии миллат”, ки бо ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ рӯи кор омад, асари тозае дар забоншиносии тоҷик буда, камназир аст.

ДАР ФАКУЛТЕТИ МОЛИЯ ВА БАҲИСОБИРИИ БУХГАЛТЕРИ МАҲФИЛИ «ИҚТИСОДШИНОС» БАРГУЗОР ГАРДИД

Санаи 20-уми октябр бо мақсади баланд бардоштани савияи донишҷӯи иқтисодии донишҷӯён бо ташаббуси кафедраи назарияи иқтисод дар толори лексионии 1, бинои таълимии 3 маҳфили «Иқтисодшинос» баргузор гардид.

Дар маҳфили мазкур донишҷӯён бо маърузаҳои илмӣ хеш оид ба паҳлӯҳои мухталифи иқтисодии миллӣ баромад намуда, андешаҳои худро бо устодони ботаҷриба доир ба иқтисодиёт мавриди баррасӣ қарор доданд.

Дар маҳфил доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Азимов А. ва номзади илмҳои иқтисод, дотсент Маҷидов А. низ иштирок намуда, барои баррасии маърузаҳои донишҷӯён фикру андешаи хешро баён намуданд.

Маҳфили «Иқтисодшинос» ба баланд бардоштани сатҳи сифати донишҷӯи иқтисодии донишҷӯёни ихтисосҳои иқтисодии донишқада нигаронида шуда, минбари арзандае ҷиҳати тақмили дониш ва баррасии корҳои илмӣ муҳассилин маҳсуб меёбад.

БО КОРРУПСИЯ МУБОРИЗА МЕБАРЕМ!

Таҳти ҳаминаи унвон санаи 21-уми октябри соли 2022 дар бинои таълимии 2-юми Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон аз тарафи сарпарастии гуруҳи 230101р, курси 1-ум, ассистенти кафедраи забонҳои тоҷикӣ ва русӣ Мавлонбекова Ф.П., бо иштироки муовини директор оид ба тарбия ва рушди ҷавонон дотсент Ахророва Г.У., мудири шӯъбаи фарҳанг Ашрапова М.К., муовини декан оид ба корҳои таълим Мӯминова Н.Р. ва роҳбари бахши тарбияи кафедраи забонҳои тоҷикӣ ва русӣ н.и.ф., Саидхоҷаева М.Н. дарси кушоди намунавии тарбиявӣ гузаронида шуд.

Дарси тарбиявӣ бо усули ғайрианъанавӣ дар шакли мизи мудаввар гузаронида шуда, дар мавзӯи «Нест бод коррупсия!» аз ҷониби донишҷӯён баҳсу мулоҳизаҳои ҷолиб оид ба ин муаммои мубрам ва доғи рӯз сурат гирифт. Онҳо бо рӯнамо (презентатсия), расму хитобномаҳо вобаста ба мавзӯ ҷиҳати боз ҳам шавқовар баргузор гардидани дарс мусоидат намуданд.

ТОҶИКИСТОН ЗИДДИ МУХАДДИРОТ

Таҳти чунин унвон бо ташаббуси Раёсати агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вилояти Суғд байни ҷавонону донишҷӯён озмун ташкил ва баргузор карда шуд.

Озмун яқинд шартхоро фаро гирифта, аз ҷумла, дар қисмати «Беҳтарин расм алайҳи нашъамандӣ» донишҷӯи ДИС ДДТТ Ҳоҷиақбар Мирзобекзода ғолибият ба даст овард. Ҳамзамон, барои саҳми арзанда гузош-

тан барои пешбурди сиёсати давлат, хусусан дар самти мубориза бо маводи нашъаовар ба ДИС ДДТТ аз ҷониби Раёсати мазкур сипоснома тақдим карда шуд.

Донишқадаи иқтисод ва савдои ДДТТ ҷиҳати боз ҳам тақвият бахшидани чораҳо ҷиҳати пешгирии паҳншавии ҳар гуна ғояву ақидаи номатлуб, хусусан маводи мухаддир дар байни ҷавонон чораҳои мушаххас андешида, дар бартараф кардани ин падидаи номатлуб саҳм мегузорад.

ОЗМУНИ «ДОНИШҶӮИ СОЛ-2022» БАРГУЗОР ГАРДИД

Раёсати Донишқадаи иқтисод ва савдои ДДТТ дар шаҳри Хучанд ҷиҳати иҷрои Қарори Раиси вилояти Суғд таҳти №16 аз 21.01.2022 дар бораи ташкил ва гузаронидани озмуни вилоятии «Донишҷӯи сол-2022» байни донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олӣ ва миёна касбии вилояти Суғд, даври аввали озмуни мазкурро байни донишҷӯёни муассиса ташкил ва баргузор намуд.

Санаи 14-уми октябр дар толори лексионии №1, бинои 3-юми донишқада байни донишҷӯён озмун ташкил ва баргузор карда шуда, аз иштирокчиён диктанти санҷишӣ қабул ва саволу ҷавоб баргузор карда шуд. Озмун бо риояи

қатъии меъёру тартиботи муқарраргардида чараён гирифта, аз тарафи устодони ботаҷриба ва бо роҳбарии муовини директор оид ба тарбия ва рушди ҷавонони муассиса н.и.ф., дотсент

Ахророва Г. вобаста ба шаффофияти баргузори он комиссияи салоҳиятдори назоратӣ таъсис дода шуда, фаъолияти он назорат гардид. Баргузори озмуни мазкур дар донишҷӯён шавқу рағбати илмӣ ва ҳисси ҳештаншиносии ватанпарастиро бедор намуда, онҳоро барои ҷустуҷӯ ва бозёфтҳои навгониву дастовардҳои муосири илмӣ водор менамояд.

Интихоби беҳтарин докталабон ба даври минбаъдаи озмун дар кӯтоҳтарин муҳлат муайян гардида, бо онҳо корбарӣ бурда хоҳад шуд.

Раъно МАНОНОВА,
номзади илмҳои педагогӣ, дотсент

НАШ ПРЕЗИДЕНТ - НАША ГОРДОСТЬ!

14-го октября 2022 года в 7 аудитории учебного корпуса №3 проведен открытый кураторский урок на тему «Наш президент – наша гордость» со стороны доцента кафедры бухгалтерского учета, анализ и аудита Садыковой Г.И., при участии студенты 1-го курса группы 250108р.

Цель занятия была направлено на способность формированию взглядов подрастающего поколения на роль Президента в становлении и развитии государство. Развитие культурно - исторических, духовно - нравственных ценностей молодежи Таджикистана.

Были изучены биография Лидера нации, Основоположника мира и национального единства, Президента Республики Таджикистана уважаемого Эмомали Рахмона, его ценные произведения и достижения за 30 лет независимого правления нашего государства.

В уроке было использовано современные инновационные технологии с использованием видеоматериалы из жизни и деятельности Лидера нации.

МЕҲРГОН ҶАШНИ МЕҲРУ САҲО ВА НУРУ ФАРОВОНИСТ!

Меҳргон яке аз идҳои муқаддаси ниёгони тоҷикон ба шумор рафта, рамзи ҳосили фаровон ва саховату инъом, рафоқату меҳрубонӣ, нуру зиё муаррифӣ мегардад. Дар партави сийёсати хирадмандона ва ҳештаншиносии Пешвои муаззами миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон имрӯз дар фазои Истиқлолӣ давлатӣ ва миллӣ мардуми сарбаланди мо бо эҳёи анъанаҳои неки ниёгон ба ганҷинаи пурғановати фарҳанги умумибашарӣ саҳми арзанда ва назарраси хешро гузошта меоянд.

Бо ҳамин мақсад ва дар фазои муносибу арзанда дар факултети тиҷорат, фаъолияти ғумрукӣ ва ҳуқуқи ДИС ДДТТ Меҳргон бо шуқуҳу шаҳомати хоса ҷашн гирифта шуд.

Чорабиниҳои илмӣ-адабӣ ва фарҳангиро бахшида ба ин санаи муборак декани факултет н.и.и., дотсент Нодирҷон Ҷалолов ифтихоронамуда, ҳозиринро бо Меҳргони файзбор таҳният гуфт. Зикр

гардид, ки воқеан, эҳёи ҷашнҳои аҷодӣ барои баланд бардоштани худшиносии миллӣ мусоидат намуда, моро ба сӯи ваҳдат ҳамагирӣ ва созишу ҳамбастагӣ ҳидоят менамояд.

Сипас, ҷонишини директор оид ба

тарбия ва рушди ҷавонон, н.и.ф., дотсент Аҳророва Г. суҳанронӣ намуда, устодону донишҷӯёнро ба ифтихори таҷлили ҷашни Меҳргон аз номи садорати донишқада табрик намуд ва барои қору пайкор ва таҳсили онҳо комёбиҳои беназир таманно намуд.

Дар чорабинӣ аз ҷониби магистрантону донишҷӯён шеърҳои суруди дилнишин сароида шуда, баъзи рақсу суруд ва шодиву хурсандӣ баргузор карда шуд. Барои намоиш аз дастранҷи деҳқон маҳсулоти кишоварзӣ, ки рамзи ҳосили фаровони Ватан ва Меҳргон маҳсуб меёбад, муҳайёи гардида, ба маърази тамошо гузошта шуд.

Ҳамин тариқ, ҷашни Меҳргон дар факултети тиҷорат, фаъолияти ғумрукӣ ва ҳуқуқи донишқада бо шуқуҳу шаҳомати хос таҷлил карда шуда, бо як ҷаҳон таманниёти нек ба анҷом расид.

Хабарнигори "ИТ"

ҚОИДАҲОИ ИМЛОИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ

(Идома аз шумораҳои гузашта)

23. Ҷарфи калон дар маъриҷҳои зерин навишта мешавад:
– ҷарфи аввали исмиҳои хоси шахс: Манучеҳр, Масъуд, Мафтуна, Азиза, Шаҳром, Сумая ва ғайра;

– ҷарфи аввали ном ва сифатҳои Худо: Худо, Худованд, Парвардигор, Офаридгор, Кирдугор, Яздон, Эзид, Аллоҳ, Раб, Холиқ ва ғайра;

– ҷарфи аввали исмиҳои хоси маъмури, ҷуғрофӣ ва ҷирмҳои кайҳонӣ (номи қитъа, кишвар, вилоят, шаҳр, ноҳия, шаҳрак, деҳа, маҳалла, майдон, хиёбон, уқёнус, баҳр, дарё, обанбор, кӯҳ, сайёра) ва монанди инҳо: Осие, Аврупо, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, вилояти Хатлон, шаҳри Душанбе, ноҳияи Варзоб, шаҳраки Сарбанд, деҳаи Шинг, маҳаллаи Зарнисор, майдони Исмоили Сомонӣ, хиёбони Рӯдакӣ, уқёнуси Ором, баҳри Хазар, обанбори Сарез, дарёи Вахш, кӯҳи Анзоб, Офтоб, Моҳ, Замин, Зухра, Зухал ва ғайра.

– ҷарфи аввали номи тарабхона, меҳмонхона, марказҳои хизматрасонӣ ва ғайра бо ҷарфи калон ва дар дохили ноҳунак навишта мешавад: тарабхонаи «Шоми Душанбе», меҳмонхонаи «Тоҷикистон», қононаи ҳусни «Зебо», мағозаи «Меҳр», дорухонаи «Сино», маркази хизматрасонии «Дилқушо», маркази забономузӣ «Нури маърифат» ва ғайра;

– ҷарфи аввали номи китобҳои муқаддаси динӣ бо ҷарфи калон ва бе аломати ноҳунак навишта мешавад: Қуръон, Таврот, Инҷил, Авастро, Забур, Аржанг ва ғайра;

– ҷарфи аввали номи сулолаҳои таърихӣ: Ҳахоманишиён, Ашкониён, Сосониён, Тоҳириён, Сафориён, Сомониён, Ғазнавиён ва ғайра;

– ҷарфи аввали исмиҳои хоси шахс дар шакли ҷамъ ҳангоми муайян будани насаби шахсиятҳо: бародарон Қосимзодаҳо, оилаи Каримзодаҳо ва ғайра;

– ихтисорасоҳе, ки аз ҷарфҳои аввали калимаю ибора ва таркибҳо сохта шудаанд: ВҚД ҚТ (Вазорати қорҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон), АМИТ (Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон), ДМТ (Донишгоҳи миллии Тоҷикистон), БМТ (Банки миллии Тоҷикистон), ЧДММ «Орзу» (Ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди «Орзу»), МТМУ №8-уми шаҳри Душанбе (Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №8-уми шаҳри Душанбе) ва ғайра;

– ҷарфи аввал ва исми хоси баъзе мансабҳои ҳокимияти давлатӣ: Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон, Роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Эзоҳ. Номи мақомоти давлатӣ ва мансабҳои ҳокимияти давлатӣ дар шакли расмӣ қабулшуда навишта мешавад;

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси номи раҷмҳои давлатӣ: Парчами давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суруди миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси дохили номи таркибии мақомоти давлатӣ ва худидоракунии маҳаллӣ: Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қумитаи андозаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии оморӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Хадамоти зиддинҳосорӣ, Саридораи Бойгонӣ, Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Ваҳдат, Ҷамоати деҳоти Шинг ва ғайра.

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси таркиби номи қонунҳо ва дигар санадҳои меъёри ҳуқуқӣ: Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», Эъломияи ҳуқуқи башар, Созишномаи истиқрори сулҳ ва созгории миллӣ дар Тоҷикистон ва ғайра;

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси дохили номи асарҳои бадеӣ, илмӣ, таълимӣ, маҷаллаю рӯзномаҳо, суруду мусиқӣ, филмҳо, асарҳои саҳнавӣ ва озмуноҳо бо ҷарфи калон ва дар дохили ноҳунак навишта мешавад: «Писари Ватан», «Садои Шарқ», «Омӯзгор», «Ушшоқи Самарқанд», «Забони тоҷикӣ», «Фурӯғи сӯбхи доноӣ...», «Зебосанам», «Дави миллий», «Сайри гули лола» ва ғайра;

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси анҷуманҳо, ҷашну идҳо, форумҳо: Анҷумани байналмилалӣ тоҷикон ва форсизабонони ҷаҳон, Ҷашни 1400-солагии Борбад, Ҷашни 30-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Рӯзи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Форуми сиёсии сатҳи баланди Созмони Миллали Муттаҳид оид ба рушди устувор ва ғайра;

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси таркиби мукофотҳои давлатӣ: (унвони) Қаҳрамони Тоҷикистон, (унвони фахрии) Арбоби илм ва техникаи Тоҷикистон, (унвони фахрии) Корманди шоистаи Тоҷикистон, (унвони фахрии) Нависандаи халқии Тоҷикистон, Ҷоизаи давлатии Тоҷикистон ба номи Абуалӣ ибни Сино, (ордени) Исмоили Сомонӣ дараҷаи I, (ордени) Шараф дараҷаи II, (медали) Хизмати шоиста, Ифтихорномаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ғайра;

– ҷарфи аввали калимаю нахуст ва исми хоси дохили номи исмиҳои хоси дохили онҳо: Ҷанги якуми ҷаҳон, Исёни Муқаннаъ, Рӯзи байналмилалӣ забони модарӣ ва ғайра;

(Давом дорад...)

МЕНОВАЗИН: СТОИТ КОПЕЙКИ, А ЛЕЧИТ 13 БОЛЕЗНЕЙ

1. Ангина. При ангине советуют натереть больное горло меновазином и укутать. От насморка также полезно нюхать меновазин, поочередно закрывая ноздри.

2. Бессонница. Смочите ватный тампон меновазином и протрите шею в затылочной части от уха до уха. Это позволит вам быстро заснуть без приема снотворного.

3. Боли в молочных железах. При болях и покальвании в груди женщинам рекомендуется смазывать больное место меновазином. Он быстро устранит воспаление, являющееся причиной неприятных ощущений. Внимание: не следует использовать меновазин при раковых опухолях!

4. Варикоз. При варикозном расширении вен меновазин поможет снять боли, ощущение тяжести и отечность ног. Нанесите препарат поглаживающими круговыми движениями от стоп вверх.

5. Воспаления. При воспалении ушей можно пропитывать меновазином турунды, а угревую сыпь легко вывести, прикладывая к угрям пропитанный меновазином ватный тампон. Подходит меновазин и для дезинфекции ран.

6. Гайморит. При гайморите меновазин помогает снять боль и отечность, хотя и не борется с самой инфекцией. Достаточно нанести немного препарата

на область гайморовых пазух и сделать лёгкий массаж. Для усиления действия меновазина накройте лицо сложенной несколько раз марлей.

7. Геморрой. Это не самое приятное, но исключительно эффективное средство от геморроя. Оберните указательный палец бинтом, пропитанным меновазином, и проверните палец в анальном отверстии. Достаточно повторить процедуру 5 раз (по разу в день), чтобы полностью избавиться от геморроя.

8. Герпес. Если у вас на губе выскочил герпес, приложите к нему ватный

тампон, пропитанный меновазином, либо намажьте его меновазиновой мазью.

9. Малоподвижность. В пожилом возрасте, когда ноги постоянно затекают и устают, рекомендуется раз в день смазывать меновазином ступни и подколенные выемки. Это быстрый способ облегчить страдания и вернуть подвижность.

10. Простуда. Растирка меновазином - эффективное средство против простуды с кашлем. Натрите спину и грудную клетку, затем укутайтесь и лягте в постель. Двух-трёх растирок обычно достаточно, чтобы купировать болезнь и прогнать кашель.

11. Радикулит. При радикулите следует смазать меновазином затылочную часть шеи, позвоночник и область тела по ходу седалищного нерва. Это принесёт существенное облегчение.

12. Различные боли. Меновазин отлично помогает при болях в сердце с отдачей в плечо, головных и зубных болях. Смазывайте окружности уха два раза в день. При мигренях также полезно втирать меновазин в лоб и виски.

13. Соли в суставах. При отложении солей в суставах рекомендуется регулярно втирать меновазин в больные места. Это не только снимет боль, но и способствует полному излечению от солей.

